№ 23. ՅՈՒՆԻՍԻ 12.

1875

ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՅՈՒՆԻՍԻ 12. № 23.

Տարեկան գինը 5 ռուբլի, կէս տարվանը 3 ռուբլի։

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը և պ. Ղամբարեանի խանութում։

Թղթակցութիւնք ղրկվում են ուղղակի
Тифлисъ, Редакція „Мшакъ."

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 9—12 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզվով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառից մի կոպէկ։

ԴԱՐՁԵԱԼ ԽՆԴՐՈՒՄ ԵՆՔ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԻՑ ՇՈՒՏՈՎ ՀԱՍՑՆԵԼ ՄԵԶ «ՄՇԱԿԻ» ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐԸ։

ՅՈՒՆԻՍ ԱՄՍԻՑ ՍԿՍԱԾ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆՔ „ՄՇԱԿԻ" ԿԷՍ ՏԱՐՎԱՑ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ։—ԳԻՆՆ Է 3 ՌՈՒԲԼ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Միթէ կարելի է։—Ներքին տեսութիւն։ Քաղաքային Դումայի նստերը։ Նամակ Գիրք գիւղից։ Վճիռ Գիրք գիւղի հասարակութեան։ Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Թիւրքիա։ Անգլիա։ Աւստրո-Ունգարիա։ Ֆրանսիա։ Սպանիա։ Եգիպտոս։ Նամակ Ստրասբուրգից։ Նամակ Վիւրցբուրգից։—Խառն լուրեր։—Յայտարարութիւններ։—Ցեղեկացոյց։

ՄԻԹԷ ԿԱՐԵԼԻ Է

—

Այս վերջին օրերին Թիֆլիսի հայ հասարակութեան խօսակցութեան առարկայ էին այն անցքերը, որք պատահել են Ներսիսեան դպրոցում։

Ամեն կողմից լսվում էին լուրեր, իրանց անհիմն լինելով չափը անցրած տեղեկութիւններ, բամբասանքներ,—և այդ անձի մասին [illegible]

Մի հայ լրագիր դարձել է արձագանք զանազան անհիմն, սուտ լուրերի....

[illegible]

[illegible] Աշակերտների [illegible] թէ [illegible]

[illegible] սուտ լուրերի....

[illegible]

[illegible] „Մշակի" 22-րդ համարը [illegible]

Աշակերտները [illegible]

նում են նրանց զանազան վատ բառերով, զանազանածականներ են տալիս նոցա, հարցաքննութեան ժամանակ և թւանշանները նշանակելու մէջ անարդար են, շատ անգամ ստիպենդիայից զրկում են նրանց, որոնք չեն հաճոյանում նոցա, ունեն իրանց հովանաւորված աշակերտներից իրանց համար լրտեսներ միացած աշակերտների իւրաքանչիւր խօսքը լրտեսելու համար. տեսուչը անընդունակ, անհոգ մի անձն է, մի և նոյն ժամանակ այնքան ինքնասէր և կրքոտ է, որ արձակում է, աքսորում է դպրոցից նոցա, ովք լիապէս չեն ենթարկվում իրան, աշակերտների գանգատը չէ լսում։ Աշակերտները այս կամ այն անկանոնութեան մասին բողոքում են տեսչին,—բաւականութիւն չեն ստանում. բողոքում են հերթական հոգաբարձուին,—բաւականութիւն չեն ստանում. բողոքում են հոգաբարձութեանը,—բաւականութիւն չեն ստանում, ընդհակառակն նրանց աւելի սաստում են։ Աշակերտները այնու ամենայնիւ սպասում են, համբերում են։ Յանկարծ (այդ բոլորը դեռ բաւական չէր) նոցա մասին բամբասանքներ է տպում „Մեղուն"։ Նրանք այն ժամանակ դիմում են „Մշակին"....

Ահա դրդողը,—կոչում է հայ հասարակութեան լուսաւորված մասը, դրդողը „Մշակն" է.... Ինչպէս կարելի է տպել աշակերտների բողոքները մի լրագրի մէջ.... լրագիրը այսպիսով իր յարգն է կորցնում....

Կան մարդիկ, որոնք մինին մեղադրելու համար չեն խնայում ոչինչ միջոցներ։ Մեր լրագրի էջերի մէջ աշակերտների բողոքի տպելը եղել է նրանց համար որպէս վերջին միջոց, մանաւանդ երբ արդէն նոցա մասին տպել է բամբասանքներ միւս լրագիրը,—իսկ մտածող մարդիկը ասում են՝ դուք էք դրդում։ Նոցա համար լօգիկայ ասած բանը չը կայ՝ հետևանքը խառնել պատճառի հետ, ապավարել փաստերը, յեղաշրջել ճշմարտութիւնը նոցա համար այնքան հեշտ է, որքան հաց ուտելը....

Այդ միթէ կարելի է։

Թէև աշակերտները յուսահատված լինէին, դուք որպէս հոգաբարձու չը պիտի տպէիք նոցա գանգատը....

Գարոննէր. լրագիրը հոգաբարձական օրգան չէ, նա մի խմբի օրգանն է, նա ոչինչ կապ չունի հոգաբարձութեան հետ....

Միթէ այդ կարելի է....

Միթէ որովհետև պատահմամբ մի և նոյն անձն միացնում է իր մէջ դպրոցի հոգաբարձուի և լրագրի խմբագրի պաշտօնը, նա չը պէտք է տպի դպրոցին վերաբերեալ ոչինչ ճշմարտութիւն։

Այդ լօգիկան ո՞ւր կը տանէր մեզ։

Մի մարդ խմբագիր է, բայց մի և նոյն ժամանակ նա կարող է և մի այլ պաշտօն վարել։ Այսօր նա հոգաբարձու է, վաղը լինելու չէ,—բայց լրագիրը նոյն ուղղութիւն պիտի պահէ։ Այսօր նա հոգաբարձու է,—ուրեմն պիտի լռի որպէս խմբագիրն էլ դպրոցի պակասութեան վրա.... Վաղը նա դառնալու է քաղաքային վարչութեան ձայնաւոր, դիցուք և անդամ,—ուրեմն պիտի լռի և քաղաքային կառավարութեան պակասութիւնների վրա.... Մէկ էլ օր նա դառնալու է մի այլ հասարակական հիմնարկութեան անդամ, զուցէ կառավարիչ....

Իւ ամեն անգամ լրագիրն էլ պէտք է փոփոխի իր ուղղութիւնը, իր ընթացքը, որովհետև խմբագիրը պէտք է ենթարկվի այս կամ այն ներգործող, ձնշող բռպէական ազդեցութեան....

Լրագիրը ուրեմն պէտք է փոխի իր համոզմունքները շապիկի պէս....

Միթէ այդ կարելի է....

Թո՛ղ անեն այդպէս նոքա, որոնց վայել է այդ անել....

„Մշակը" իր ուղղութիւնը փոխելու չէ, ինչ և դառնալու է նրա խմբագիրը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՆՍՏԵՐԸ

—

Յունիսի 4 և 5 Թիֆլիսի Դումայի նստերում գնահատական մանածօղովին տալու հրահանգը քննելու ժամանակ, յարուցվեցաւ այն հարցը, թէ ինչ արժողութեան տները պէտք է բոլորովին ազատել տուրքից։ Ձայնաւոր Եւանգուլեանը յիշեցնելով իր յայտնած կարծիքը այդ մասին ձայնաւորների նախկին քաղաքային ընդհանուր ժողովում, պնդում էր թէ պէտք է ազատել այն տները որոնց արժէքը մինչև 500 ռուբլ է։ Ձայնաւոր Սունդուկեանցը յայտնեց որ իր կարծիքով այս կամ այն արժողութեան տները ազատելու համար, պէտք է քաղաքի անշարժ կայքերի ընդհանուր եկամուտն իմանալ, պէտք է բացի սորանից նախ և առաջ նայել թէ անշարժ կայքերից եկամուտը և նախահաշւի դրութիւնն ինչ է։ Դիցուք կարելի է ազատել տները և 1000 ռուբլու արժողութեան, բայց այնուհետև պէտք է վերականգնեցնել հաւասարակշռութիւնը մուտքի և ծախսի մէջ, ուրեմն պէտք է նշանակված արժողութենից բարձր գնահատված տների վրա աւելի մեծ տուրք դնել։ Յայտնի է որ մի պրօցենտից աւելի վերցնել մի տան արժողութենից օրէնքով անգամ արգելված է, իսկ $^3/_4 \%$ վերցնելով գնահատական ռուբլուց, գուցէ չի կազմի մի գումար, որ բաւականանայ նախահաշւի մէջ ցոյց տուած ծախսերին։ Իւ այնքան էլ նշանակելով, շատերը կը տրանջան։ Ուրեմն պ. Սունդուկեանցի կարծիքով ազատել այս կամ այն արժողութեան տները տուրքից, կապ ունի նախահաշւի հետ։ Իսկ մենք դեռ չը գիտենք ինչ կը լինի այն յանձնաժողովի կարծիքը, որ այժմ քննում է նախահաշիւը։ Տըների վրա հարկ նշանակելը, կամ մի քանիսներին հարկից ազատելը կապ ունի ամբողջ նախահաշւի հետ, եկամուտի ընդհանուր գումարի հետ և պահանջվող անհրաժեշտ ծախսերի քանակութեան հետ։

Մենք գիտենք միայն որ նոր գնահատութեամբ քաղաքի անշարժ կայքերի ամբողջութիւնը գնահատված է 25 միլիօն ռուբլի, իսկ եթէ ազատենք տուրքից տները որք արժեն 2, 3, 4 և մինչև 5 հարիւր ռուբլ, պէտք է յիշեալ գնահատական գումարից դուրս գանք 600,000 ռուբլ, ուրեմն պէտք է այդ գումարի պակասութիւնը լրացնենք մնացածների վրա պրօցենտը բարձրացնելով իւրաքանչիւր գնահատական ռուբլից։

Ձայնաւորների մի քանիսները պնդում էին որ կարելի է ազատել միայն տները, որք արժեն 200 ռուբլ և ոչ աւելի։ Այդ հարցը գնդիրով քուէարկելուց յետոյ, վճռվեցաւ ազատել և 500 ռ. գնահատածները, միայն այն պայմանով որ ազատվին այդ թւից այն տները, որոնք վարձով չեն տրվում, այլ որտեղ ինքն տէրն է ապրում և այն տները որոնց տէրը ուրիշ անշարժ կայք չունի, ինչպէս որ առաջվայ ինստրուկցիայի մէջ գրած է։

Միւս օր, յունիսի 5-ին, երբ ինստրուկցիան կարդացվում էր, յայտնվեցաւ որ այդ գնահատական հրահանգի մէջ այն հանգամանքը պարզ չէր և շատ խուռ էր գրած, թէ ո՞ր տները 500 ռուբլ արժողութեամբ պիտի ազատ լինեն տուրքից և ո՞ր տները ազատ լինելու չեն։ Ասված էր միայն՝ այն տները, որտեղ ինքն է բնակվում տէրը։ Բայց նա կարող է, ինչպէս շատերը ձայնաւորներից իրաւացի կերպով նկատել են, տան մի մասը վարձով տալ, իսկ միւս մասի մէջ, գուցէ մի անկիւնի մէջ, ինքն ապրել։ Այն չէ գլխաւորը, թէ մարդը ինքն է ապրում ամբողջ տան մէջ կամ նրա փոքրիկ մասում, իսկ մնացած վարձով հագիւ հազ լրացնում է իր պիտոյքը, կամ վարձով ամբողջն էլ տալիս է և այդ վարձից ստացած փողով ինքն մի փոքր սենեակ է վարձում իր կենալու համար հարևանի տներում (և միթէ այդ հիմք կարող է լինել նրանից տուրք առնելու որպէս վարձից արդիւնք ունեցողից),—այլ գլխաւոր հարցը այն է, թէ արդեօք 500 ռուբլիանոց տան տէրը ո՞ւնի և ուրիշ մի տուն թէ ոչ։

Ձայնաւոր Սուրգունով առաջարկեց՝ ազատել տուրքից մինչև 500 արժողութեամբ տները, եթէ տէրը չունի մի այլ տուն, և իր ունեցածիցն էլ ոչ մի մաս վարձով չէ տալիս։

Ձայնաւոր Սունդուկեանց առաջարկեց՝ ազատել նոյն արժողութեամբ տները, եթէ տան տէրը չունի մի այլ տուն։

Քուէարկվեցան երկու առաջարկութիւնները։ Պ. Սունդուկեանցի առաջարկութիւնը ձայների բազմութիւնը ստացաւ։

Գ. Ա.

ՆԱՄԱԿ ԳԻՐՔ ԳԻՒՂԻՑ

—

Մայիսի 10-ին

Անցեալ ապրիլ ամսոյ 20-ին Լահիջու գաւառակի Գիրք գիւղի հասարակութիւնը մի նշանաւոր գործ սկսեց իւր հասարակական կեանքը բարեկարգելու և տեղական ծխական դպրոցի ողորմելի դրութիւնը ապահովելու նպատակաւ։ Այն օրը, որ Գիրքու համար տարեգլուխ համարիլի է, հասարակութիւնը ժողով կազմեց և իւր սահմանադրական վճռով որոշեց իւր հասարակական հողերից մի կտոր հող, քանակութեամբ 84 դեսեատին, որ իւրաքանչիւր տարի մշակվի հասարակութեան աշխատութեամբ յօգուտ ուսումնարանին և հասարակութեան։ Նոյն օրը ընտրվեցան երեք հոգաբարձուներ, որք պիտի կառավարեն այս հասարակական գործը տանուտիրոջ հետ ի միասին։ Գործը արդէն սկսված է և հասարակութեան վճիռը հանդերձ թարգմանութեամբ առաջարկված է պ. Նահանգապետին Բագուայ ի հաստատութիւն։

Լահիջու գաւառակի մէջ, որ ունի 20 հայաբնակ գիւղօրայք, մօտ 1600 տուն բնակիչներով, Գիրք գիւղը աւելի բազմամարդ և աւելի նշանաւորն է։ Այս գիւղը ունի իւր հարուստ և ատինճանաւոր զաւակներ զանազան քաղաքներում, ի թիւս որոց և ինձ, աստիճանաւորների դասակարգից, որում վիճակեցաւ անձամբ անձին հոգ տանել նորա բարեկարգութեան համար։ Յուսալի էր, որ Գիրքու հեռաւոր զաւակները, հասկանալով իրանց պարտաւորութիւնը դէպի իրանց թշուառ հայրենիքը, կը հոգան իրանց հարստութիւնից ուսումնարանի նիւթական պիտոյքները, բայց այս յոյսը չը կատարվեց. ուսումնարանը մնաց իւր անմխիթար դրութեան մէջ։ Միմիայն յոյս մնացել էր հասարակութեան իրան վերա. բայց հասարակութիւնը աղքատ էր, չէր կարողանում իւր գըծուծ արդիւնաբերութիւնից բաժին հանել ուսումնարանի համար։ Հարկաւոր էր ժողովրդի ֆիզիկական ոյժերից օգուտ քաղել և անձ ուրախ եմ, որ այս մասին իմ տուած գաղափարները սկիզբն են առել իրագործվելու։ Գիրքու հասարակութիւնը իւր աղքատ դրութեան մէջ չը կորցրեց վերջապէս իւր ազնւութիւնը. հասկացաւ, որ լաւ է իւր սեփական կարողութիւնների վերա յուսալ, քան այլոց վերա, և սկսեց այն չահաւէտ գործը, որ առաջարկվում էր նորան սկսել երեք տարի սորանից առաջ իմ Լահիջու գաւառակում գաւառակապետութեան պաշտօն վարելոյ ժամանակին։ Լաւ է անագան, քան ո՛չ երբէք։ Հիմա ես յուսով եմ, որ Գիրքու օրինակին կը հետևեն և միւս շրջակայ գիւղօրայք, որովհետև այսպիսի գործի սկիզբն դժուար է. հետևանքը տեսնելով՝ ամենքը ուրախութեամբ կսկսեն։ Սորա հետևանքը յայտնի է. այստեղի հողերը տալիս են արդիւնք մինին 5 մինչև 10 ուրեմն Գիրքու հասարակութիւնը, որ իւրաքանչիւր տարի պիտի սերմէ տասն թաղար ցորեն, պէտք է ստանայ 50 մինչև 100 թաղար և այս ահագին արդիւնքը ձեռք

բերելու համար ժողովուրդը ոչինչ չէ կորցնում, եթէ ոչ իւրաքանչիւր անդամի եօթն կամ ութ օրվայ աշխատութիւնը տարվայ ընթացքում, որ առանց նորան էլ շատ օրեր կորցնում են նոքա անգործ. Սորանից կարելի է երեւակայել, որ հասարակութիւնը ինչ նշանաւոր գումար պէտք է ունենայ տասն տարվայ ընթացքում, որ պէտք է անմատչելի մնայ գումարը, և ինչ բարեկարգութիւններ կարող է անել նա տասն տարուց յետոյ իւր տնտեսական և բարոյական կեանքի վերաբերութեամբ. Ցանկանք որ Գիրքու հասարակութեան սկսած այս առաջնանուագ գործը յաջողութեամբ առաջ գնայ և բարի նախանձ զցէ մեր գիւղական ազգայնոց մէջ, որ նոքա օրով առաջ սկսեն իրանց մէջ այսպիսի հասարակական կեանք, որից զուրկ են մեր գիւղական ժողովրդականք ամենայն տեղ.

Գեորգ Տէր-Մարկոսեանց

ՎՃԻՌ

ԳԻՐՔ ԳԻՒՂԻ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

1875 ամի ի 20-ն ապրիլի. Մեք ի ներքոյ ստորագրեալ Գիրք գիւղի բնակիչներս այսօր հասարակական ժողով կազմեցինք յետագայ երկու կենսական հասարակական խնդիրների վերա խորհրդակցելու և վճռահատութիւն տալու համար. Առաջինը—քանի տարի է, որ մեր Գիրք գիւղի մէջ վեհափառ Կաթուղիկոսի թոյլտուութեամբ հաստատված է ծխական դպրոց մեր երեխայոց և շրջակայ Հայ-գիւղօրէից նորահաս տղայոց կրթութեան համար. Այս դպրոցի կառավարութեան մասին Նորին Օծութեան հրամանաւ թէպէտ յատկացրած են տեղական եկեղեցական գումարների տոկոսիքը և այլ կամաւոր նուիրատուութիւնք, որք պիտի ժողովվին ուսումնարանի համար ընտրված հոգաբարձուների ձեռամբ, բայց որովհետև եկեղեցական գումարները շատ աննշան են, նորանց տոկոսիքը անբաւական ուսումնարանի կարիքը լցուցանելու համար, իսկ կամաւոր նուիրատուութիւնք կամ խպառ չեն լինում, կամ լինում են շատ սակաւ, ժողովրդոց աղքատութեան պատճառաւ, ուստի դպրոցը մինչև հիմայ զուրկ լինելով լաւ վարժապետից, ոչ թէ իւր նպատակին չէ հասնում, այլ այժմ ամենևին խափանվելու վերա է. Ուսումնարանի այս տխուր դրութիւնը անհնարին է բարւոքելու, քանի որ նորա վիճակը կախված պիտի լինի կամաւոր նուիրատուութիւններից և եկեղեցական չնչին գումարներից և մինչև նորա գոյութեան համար մի հաստատ արդեանց աղբիւր չը լինի, նորա գոյութիւնը համանշան է անգոյութեան. Երկրորդ—մեր Գիրք գիւղի ժողովուրդը, որ մի բազմամարդ հասարակութիւն է, մինչև հիմայ զուրկ լինելով հասարակական կամ ընկերական գործունէութենից, որ միակ միջոց է ժողովրդի նիւթական դրութիւնը բարւոքելու համար, օր ըստ օրէ աղքատանում է, որովհետև ամենայն մարդ ապրում է միայն իւր համար, ընկերի շահը և օգուտը ոտնակոխ անելով. Այս հանգամանքների վերա մտածելով և համոզվելով, որ ուսումնարանի գոյութեան համար անբաւական են նորա այժմեայ միջոցները, այլ այս միջոցների հետ ի միասին հարկաւոր է ունենալ մի մշտնջենաւոր արդեանց աղբիւր, իսկ հասարակութեան անհրաժեշտ է ունենալ հասարակական ամբար,—մեք Գիրք գիւղի հասարակութիւնս միաբան համաձայնութեամբ վճռեցինք, որ մեր հասարակութեան պատկանեալ թագաւորական հողերից մի կտոր հող նշանակվի յօգուտ ուսումնարանին և հասարակութեան և այս նպատակի համար որոշեցինք այն հողը, որի համար վէճ ունէինք Քեալբանդ գիւղի հասարակութեան հետ և որը իշխանութեան կարգադրութեամբ հասած է մեր հասարակութեան. Այս հողը մշակելու և նորանից ստացած արդիւնքը ըստ նպատակին գործածելու համար որոշեցինք յետագայ կանոնները, որք պիտի կատարվին անփոփոխ.

1. Յիշեալ կտոր հողը, որ յայտնի է իւր սահմաններով և պարունակվում է երկու ծրի մէջ, քանակութեամբ 84 դեսեատին, յատկացնվում է յօգուտ Գիրքու դպրոցին և Գիրքու հասարակութեան սոյն այս թուականից, նորա այս տարվայ խոտատեղերը պէտք է այժմէն իսկ այս նպատակին ծառայեն, իսկ վարելահողերը՝ այնտեղ ունեցած վարուցանքսը ժողովելուց յետոյ, այսինքն աշունքին.

2. Այս հողի մշակութիւնը, այսինքն վարելը, հնձելը, կալի մէջ բերելը, թակելը և խոտը հարելը պէտք է կատարվին մեր հասարակութեան աշխատութեամբ այն կարգաւ, ինչպէս գրած է ի ներքոյ. (յօդ. 4.)

3. Այս տարի յիշեալ հողից պէտք է սերմանվին այն ամենայն տեղերը, որտեղ որ ցել արած են, իսկ եկող տարիից սկսած այն հողը պէտք է երեք բաժին լինի. իւրաքանչիւր տարի պէտք է սերմանվի մի երրորդ մասը, որ ոչ պակաս քան տասն թաղար սերմ պէտք է ցանվի, իսկ մնացած երկու երրորդական մասն պէտք է մնայ խոտատեղի, նոյնպէս յօգուտ դպրոցին և հասարակութեան.

4. Յիշեալ հողի մշակութիւնը պէտք է այս կարգաւ կատարվի. գոմէշ կամ լուծ ունեցողները պէտք է գութանեն, յետոյ ալաթով վարեն և նշանակած քանակութեամբ սերմը ցանեն իսկ լուծ չունեցողները պէտք է հնձեն, յետոյ լուծ ունեցողները պէտք է խուրձերը բերեն կալի մէջ, իսկ չունեցողները պէտք է թակեն և ցորենը ժողովեն ամբարի մէջ, այդպէս էլ պիտի կատարուի խոտի հարելը և կրել մի տեղ ժողովելը եթէ հարկաւոր կամ յարմար չը համարվեց խոտը իւր տեղը ծախելու.

5. Տանուտիրոջ այսինքն իւզբաշիի վերա պարտաւորութիւն է դնվում, որ նա անուանական ցուցակ կազմէ հասարակութեան մէջ լուծ ունեցողներին ու չունեցողներին առանձին առանձին և աշխատութեան ժամանակին հրաւիրէ իւրաքանչիւրին իւր պատկանեալ գործը կատարելու համար.

6. Այս հասարակական մշակութիւնը պէտք է կատարուի ամէն մասնաւոր դաշտային գործերից առաջ. այս մասին պարտաւորութիւն է դնվում իւզբաշիի վերա, որ նա իւր ժամանակին ծանուցումն անէ հասարակութեան յիշեալ հողի մշակութեան համար և ով որ ծանուցումն անելուց յետոյ կամակորութեամբ և առանց յարգելի պատճառներից չը գնայ այս հասարակական գործին և չը կատարէ իւր պարտաւորութիւնը, այնպիսին պէտք է տուգանք տայ իւրաքանչիւր օրվայ համար՝ 10 րուբլի.

7. Այս հասարակական գործերը կառավարելու համար, բացի իւզբաշիից, ընտրվում են հասարակութենից, երեք տարի ժամանակաւ, առանձին ընտրողական թղթով, երեք հաւատարիմ հոգաբարձուք, որոնք պէտք է ունենան գիւղական կառավարութիւնից տուած մի մատեան արդեանց ել և մուտքը գրելու համար.

8. Հոգաբարձուներին նոյնպէս և իւզբաշիին ռոճիկ չէ նշանակվում. նորանց վարձատրութիւնը նա պէտք է լինի, որ ազատ են մնում վերոգրեալ 4-որդ յօդուածի մէջ նշանակած մշակութենից.

9. Հոգաբարձուների և իւզբաշիի պարտաւորութիւնն է, որ նորանք հերթով ներկայ լինեն ամէն հասարակական գործերի կատարման ժամանակ թէ վարելու, թէ հնձելու, թէ խուրձերը կրելու, թէ կալ թակելու և թէ խոտ հարելու ժամանակ և պէտք է սիրով և քաղցրութեամբ աշխատեն, որ այս գործերը բարեխղճաբար կատարվին, որովհետև այս ամենը մեր ամենի օգտի համար է անվում.

10. Եթէ հոգաբարձուները կամ իւզբաշին անհոգ լինեն իրանց պարտաւորութեանց մէջ և ներկայ չը գտնվին մշակների մօտ, նորանք էլ պիտի ենթարկուին տուգանաց 6-որդ յօդուածի հիման վերա. իսկ եթէ անհաւատարմութիւն ինչ նկատվեց հոգաբարձուների մէջ հասարակական արդեանց վերաբերութեամբ, այն ժամանակ բացի հասարակութեան վնասը կրկնապատիկ վճարելուց, մեղաւորի հետ պիտոյ է վարվի քրէական օրէնքով. Սորա հակառակ հոգաբարձութեան պաշտօնը երկար ժամանակ հաւատարմութեամբ կատարողը կարող է արժանաւոր վարձ ստանալ հասարակութեան առանձին վճռահատութեամբ.

11. Կալ թակելու ժամանակին ամէն անգամ հոգաբարձուները ի միասին պէտք է օրվայ ստացած ցորենը չափեն և ածեն ամբարի մէջ և ամէն օրվայ հաշիւը կարգաւ պէտք է գրեն մատենի մէջ. Աւարտելուց յետոյ բոլոր արդեանց հաւասար կէսը պէտք է նոյն մատենով յանձնեն ուսումնարանի հոգաբարձութեան, իսկ միւս կէսը թողնեն հասարակական ամբարի մէջ, որ պէտք է միշտ աչառով փակված և գիւղական կառավարութեան կնքով կնքված լինի. Դարմանը պէտք է մի տեղ ժողովեն ծախելու համար.

12. Հոգաբարձուները իւրաքանչիւր տարի կալից յետոյ իրանց տուած մատեանի երեսով պէտք է հաշիւ տան հասարակութեան իրանց գործողութեանց և արդեանց ել և մուտքի համար և հասարակութիւնը, հաշիւ տեսնելուց յետոյ, պէտք է վավերացնի մատեանի մէջ իւր հաշուետեսութիւնը.

13. Որովհետև այժմ հասարակական ամբար չունենք, հոգաբարձուները իրաւունք ունեն մասնաւոր տուն վարձելու այս մասին յարմար գնով մինչև հասարակական արդիւնքից ամբար շինել տալը և այս մասին արած ծախսը նոյնպէս պէտք է մատեանի մէջ գրվի.

14. Մեր հասարակութեան մէջ կան այնպիսի մարդիք, որք իրանցից անկախ պատճառներով աղքատութեան մէջ են. Այս մարդիքը իրանց տարեկան ապրուստը մի անգամ չը կարողանալով պատրաստել, պարտք են առնում ուրիշներից ցորեն կամ փող մեծ տոկոսիքով այնպէս, որ միանգամ պարտք առնողը չէ կարողանում ազատվել պարտքից տոկոսեաց ծանրութեան պատճառաւ և օր ըստ օրէ աղքատանում է. Այսպիսի մարդկանց հոգաբարձուները պարտաւոր են հասարակական ամբարից պարտք ցորեն տալ առանց շահի այնու պարտաւորութեամբ, որ նորանք կալի ժամանակին պարտք առած ցորենը կրկին վճարեն ամբարին. բայց այս դիպուածում հոգաբարձուները պէտք է ի նկատի ունենան, որ այն մարդիք, որոնք միջոց ունեն աղքատ չը լինելու, բայց աղքատ են մնում իրանց ծուլութեան պատճառաւ, իրաւունք չունենան ամբարից պարտք ցորեն ստանալու որ մի զուցէ վատ սովորութիւն դառնայ սա շատերի համար.

15. Այն մարդը, որ հասարակական ամբարից պարտք ցորեն վեր առնէ և կալի ժամանակին իւր յօժար կամօք չը վճարէ, այնպիսիից պարտք առած ցորենը պէտք է առնվի շահով 10% և նա այլ ևս իրաւունք չունի ամբարից պարտք ցորեն վեր առնելու.

16. Այսպէս աղքատներին բաժանելուց յետոյ, ամբարի մնացած ցորենը բացի սերմից պէտք է ծախվի հոգաբարձուների ձեռամբ և ստացած գումարը նոյն հոգաբարձուների պատասխանատուութեամբ շահացնվի ապահով կերպով կամ մասնաւոր անձանց մօտ, կամ բանկերում յանուն հասարակութեան Գիրքու.

17. Հասարակական ամբարից գոյացած գումարը պէտք է անմատչելի մնայ մինչև տասն տարի. Եթէ անհրաժեշտ կարիք պատահեցան հասարակութեան, կարելի է նոյն գումարից ծախս անել, բայց ոչ աւելի քան մի տարվայ տոկոսիքը և ամէն այսպիսի դիպուածում պէտք է հասարակութեան առանձին վճռահատութիւնը լինի, առանց որոյ ոչինչ ծախս թոյլ չէ տրվում. Տասն տարին լրանալուց յետոյ հասարակութիւնը ժողով կը կազմէ և իւր հասարակական գումարի գործադրութեան համար կարգադրութիւն կանէ ըստ հաճոյից իւրոց.

18. Այս կանոնադրութեան էական միտքը պէտք է միշտ անփոփոխ մնայ. բայց հասարակական գործունէութեան շրջանը աւելի ընդարձակելու նկատմամբ կարող է փոփոխութեան ենթարկվիլ երբ և իցէ.

—

Այս վճռահատութեան ստուգութեան և հաստատութեան համար ստորագրվում ենք մեք Գիրք գիւղի բնակիչներս. Իսկականը ստորագրած են 161 անձինք և վավերացուցված է գիւղական տանուտիրոջ ստորագրութեամբ և գիւղական կառավարութեան կնքով.

Ընդ իսկականին ուղիղ է. Կոլլէժսկիյ Ասսէսոր

Գեորգ Տէր-Մարկոսեանց.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս յունիսի 7-ին

Պարոն խմբագիր. իմ անցեալ նամակում խոստացայ աւելի մանրամասն խօսել Ներսիսեան Դպրոցի աշակերտներին դրդող պատճառների վերա, ահա կատարում եմ.

Յիշեալ Դպրոցի չորրորդ դասատան աշակերտները բացառութեամբ չորսի—դիմել էին նորա Հոգաբարձութեանը երկու աղերսագրով. Առաջինում նոքա յայտնել էին՝ թէ ինչպէս ճնշուած են մի քանի ուսուցիչներից. թէ ինչպէս վերջինները գռեհիկ բառեր էին գործադրում դէպի նոցա, խոզի ճուտեր, յիմար անասուններ և անտեղի ածականներով անուանելով. ինչպէս աշակերտներից լրտեսներ էին պատրաստում և մի խօսքով թէ ինչպէս Դպրոցի բարոյականութիւնը դէպի կորուստ էին առաջնորդում. Նոքա աւելացնում էին և այն, որ իրանց այդ ճնշումները մի քանի անգամ տեսչին յայտնելուց յետոյ ևս մնացել են առանց հետևանքի. Այժմ տեսչից յետոյ բարձրագոյն ձեռքը Հոգաբարձութիւնը ճանաչելով դիմում են սոցա արդար տնօրէնութեանը.

Այդ աղերսանքը փոխանակ լսելու, փոխանակ ստուգելու թէ արդեօք լինում են այդ անկանոնութիւնները, փոխանակ ստիպելու տեսչին, որ նա սեպուհ պարտականութեամբ (Ներ. Դպր. կան. յօդ. 22) յերևան հանի այդ Դըպրոցի համար անբարոյական ուսուցիչներին, եթէ արդարև կան այդպիսիք, և վերջապէս փոխանակ նկատելու տեսչին, որ նա իւր յատուկ թուլութեամբ Դպրոցը ենթարկել է այդպիսի անպատշաճութեան, տեսէք թէ ինչ է տնօրինում Հոգաբարձութիւնը. (Խեղճ Հոգաբարձութիւն. քո անունով ամէն մի անպատեհութիւն գործում են մարդիկ, և երբ արգելքներ են հանդիպում, պնդում են որ պէտք է իրագործվի, որովհետև Հոգաբարձութեան անունով է գործվել.)

Չը նայելով որ Դպրոցի Հոգաբարձութեան մէջ վճռված էր որ այդ և դորա նման անբաւարար թղթերի համար մի առանձին նիստ կը նշանակվի, ուր կը քննվին այդ բոլորը, սակայն չը կատարվեցաւ. Մի մասնաժողով է կայանում ապրիլի 30-ին բաղկացած երեք հոգաբարձական անդամներից—այն է Հայր Խարազեանից, պ. պ. Աքիմեանից և Պապովից—և տեսչից. իսկ հետևեալ օրը մայիսի 1-ին հոգաբարձուների թիւը չը լրացած ընթացող գործերի հետ վճիռ են դնում և այդպիսիներին... որոնց թւում լինում է և աշակերտաց բողոքը.

Նոքա այդ աղերսագիրը նախագահի մակագրութեամբ յանձնում են տեսչին, որ սա յանդիմանութիւն կարդայ նոցա, որոնք վստահութիւն են ունեցել իրանց դրութիւնը հասուցանել Հոգաբարձութեանը!!—այսինքն տեսչի վերա արած գանգատի վճիռը յանձնեցին տեսչին կատարելու.

Արդեօք ումին պիտի դիմէին աշակերտները կամ որի արդարութիւնը պէտք է խնդրէին, եթէ ոչ այն Հոգաբարձութեան, որի միակ պարտականութիւնն էր հսկել Դպրոցի թէ ներքին և թէ արտաքին բարեկարգութիւնների վերա. (կան. յօդ. 15, 16).

Որպէս խորհրդարանի անդամ—պ. պ. Սունդուկեանի և Արծրունու հետ ես բողոքելով այդ օրվան բոլոր ապօրինի վճիռների դէմ, որ կայացել էր անդամների անհաւասար թւով (կան. յօդ. 17) հակառակեցայ և այդ խնդրի մասին. Աչքի առաջ ունենալով որ դաստիարակի կամ առհասարակ խնամակալի խստութիւնը, յամառութիւն կարող է ծնուցանել նոյնը և արմատացնել մանուկների դիւրագրգիռ գաղափարի մէջ, հրաւիրում էի խորհրդի ուշադրութիւնը գալոց հաւանական անբաւականութիւնների առաջը առնելու.

Եթէ ճշմարիտ այնպէս են վարուել ոմանք ուսուցիչներ, ինչպէս ասել են աշակերտները, դա ոչ թէ միայն հակամանկավարժական է, այլ և կատարեալ տմարդութիւն. իսկ տեսչի ունեցած համակրութիւնը դէպի այդպիսի ուսուցիչք կարծուած ուրուականները միանգամայն դատապարտելի է. ուրեմն ինչո՞ւ չը քննել այդ տարակուսութիւնները.

Բայց ո՞վ է լսողը... Անհատի կամքը բարձր է քանի որ մարդիք սիրում են հաճոյանալ....

Միաբանուած անդամները այն է պ. պ. Աքիմեանը, Պապովը և հայր Խարազեանը չը կամեցան համաձայնել մեզ հետ. աշակերտների բողոքը աւելի զօրացաւ ինչպէս մենք նախազգացել էինք. Սոքա չընդունեցին տեսչի յանդիմանութիւնը և ահա երկրորդ անգամ դիմելով Հոգաբարձութեան խորհրդարանը մատուցին իւրեանց երկրորդ աղերսանքը, որը երկար վիճաբանութիւնից յետոյ—(որ ծագել էր անդամների մէջ ընդունել թէ մերժել այդ խնդիրը) ընդունվեցաւ...

Այդտեղ նկարագրվում էր որ նոցա դրութիւնը օրըստօրէ վատթարացել է, որ նոցա վերա արհամարհանքով են նայում, որ նոցա համարում են որպէս ապստամբներ և լրտես աշակերտների ձեռքով հնարում են որ սոքա համարվին ուրիշներից դրդված, իսկ մի քանի անձինք մինչև անգամ սպառնում են արտաքսել սոցա Դպրոցից և այլն և այլն. Բայց ինչ հետևանքի հասան և այդ խնդրից յետոյ, ինչ բաւականութիւն ստացան նոքա... Ոչինչ. շատ փոքր (?) բան. Նոցա առաջ վերստին փակվեցան խորհրդարանի դռները, նոցա արգելեցին մտնել պատրաստական դահլիճը քննութեան պատրաստվելու.

Եւ ահա մայիսի 25-ին կիւրակի օրը դիմաւորեցին ինձ եկեղեցու դրանը մի որոշ բան լսելու իրանց խնդրարկութեան հետևանքի մասին, ինչպէս շատ անգամ դիմել էին այն անհատներին, որոնց միայն յատուկ միջոցներով հնարվեցաւ Մեղուի 20 №-ի ամօթալի լուրը.

Ընթերցող, կարծում եմ հասկանալի է արդէն՝ թէ ինչ դրդող պատճառներ են ունեցել աշակերտները անբաւական լինելու, այժմ անհնար-

կենք թէ ինչ նպատակ ունէին նոքա, որոնք տեղծեցին այն ազնիւ (!) լուրը։

Արդէն ամսից աւելի է, որ ես կարծիք ունիմ տուած այն հարցի մասին, թէ ինչպէս էր որ մի ուսուցիչ արձակվեցաւ, առանց նորա յանցանքը ապացուցանվելու, առանց նորա արդարացուցիչ պատճառները լսել բարեհաճելու. Նորա համար միայն, որ պ. Մանդինեանն էր կամենում, այն ինչ Մանդինեանը երբեք չը հնազանդվելով Հոգաբարձութեան վճիռներին, մնում է դպրոցում որպէս տեսուչ։

Ինչպէս էր՝ որ տեսչին չը բարեխելու և դորա նման մանր պատճառների համար ուսուցիչը արձակվում է դպրոցից և այդ այն ժամանակ, երբ նա յարգելով Հոգաբարձութեան վճիռը ընդունել էր դորա նկատողութիւնը, այն ինչ պարոն Մանդինեանը արհամարհելով իւր շրջապատող անդամները ասում է որ ինքն ընտրված է առաջնորդից և մնում է մինչև անգամ առանց նկատողութեան... Պ. Մանդինեանը առանց մի ուսուցանելու գիրին եղանակ ցոյց տալու ուսուցիչներին, ամենայն մասամբ թոյլ և անհոգ լինելով դէպի տեղեր, դէպի աշակերտները և այլն և այլն, դեռ ևս մնում է որպէս տեսուչ... իսկ Հոգաբարձուներից նոյն պարոնները հակառակ իրանց սուրբ պարտաւորութեան չեն կարողանում կամ չը գիտեն ճանաչել դորա թերութիւնքը։ Իմ կարծիքով մի այսպիսի անձի տեսչութիւնը բոլորովին անպատակ է։

Այս յայտարարութեանը յաջորդից և Արծրունու կարծիքը պ. Մանդինեանին տեսչական պաշտօնից արձակելու մասին. սորա վերա աւելացաւ և ուսուցիչ պ. Խաչատրեանի կրկին յայ- [illegible]

[illegible] ...բելի է ընկճել. որպէս խառնակարար և ապստամբիչ երեցնելով, պարապեցան խնճանով. Սխալվում են նոքա. Մի սիրտ որ ճշմարիտները խորհելու և ճանաչելու ոյժ ունի, նա ոչընչից երկնչելու չէ. Ճշմարտութեան առաջ կը խորտակվին խարդախութեան բոլոր որոգայթները. Ընդհակառակն այդ հնարքներով, որ նրանք են գործադրում, պիտի պարզուի այն իրողութիւնը, որ եթէ մի ոք աշխատում է հոգաբարձութեան հիմքը փորել, պատուական Մեղուն էլ նորան նպաստում է այդ հարցում... Այդ պարզվում է նորանով, որ նա չարունակ երեք տարի մրոտել աշխատից ներկայ Հոգաբարձութեան շրջանը, այժմ կամենում է իւր ձեռները տաքացնել իրանից բորբոքած հրդեհի վերա...

Ի զուր են կամենում հաւատացնել նոքա, որ ամբողջ տասներեք տարուայ ընթացքում այդպիսի բան չեն նկատել, բայց մենք լաւ յիշում ենք երեք որոշ ժամանակներ, երբ Մեղուն գոռում էր որպէս աշակերտական. Աշակերտները ազգի որդիք են, արժան չէր նստել ով կը ճնշէր նոցա. Բայց այժմ որոնք փախչում են աշակերտներին լլկողներից, որոնք կամենում են ազատել Դպրոցը և նորա սաները մի անտակտ և անընդունակ, ասող և չը հասկացնող տեսչի կամայականութեանց, չեն ամաչում նոցա անուանել դրդող, խառնակիչ, ազգէր, բոշայ, տիրացու քելեխկրծող և այլ իրանց միայն յատուկ ածականներով... Քհ պարոններ, ես լսել եմ, որ մարդիկ կան, որոնք մի կենդանին մի քանի անգամ ներկում և ծախում են, բայց չէի հաւատում, թէ մարդ ինքն իրան ներկելու շնորհ ևս կարող է ունենալ. Այդ յատկութիւնը ես գտայ Մեղուի մէջ....

Ներսիսեան Դպրոցի Հոգաբարձութեան անդամ Մուշեղ քահանայ Տէր-Գևոնդեանց։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ընթերցողը նկատած կը լինի որ թէ Թիֆլիսի առևտրական բանկը, թէ փոխադարձ կրեդիտի ընկերութիւնը պակասեցրին ընթացող հաշիւների տոկոսները. Այժմ հասարակ ընթացող հաշւով վերցնում են 4% իսկ պայմանաւոր հաշւով 4½%. Տոկոսները պակասեցնում են միշտ երբ շատ փող է մնում բանկ, այնպէս որ բանկը էլ չը գիտէ ուր դնէ այն փողերը, որ չահեցնէ. Նա կարող է միայն պահել գումարները Պետական Բանկի բաժնում և ստանում է 3%, իսկ ուրիշ աւելի արդիւնաւոր Օպէրացիաներ անել հնար չէ գտնում. Իհարկէ մնաւում է դարձեալ հասարակութիւնը, որ իր ընթացող հաշւից 5% կամ 6% ստանալուց յետոյ, յանկարծ պիտի ստանայ 4% այն պատճառով որ բանկը ընդունակ չէ իր փողերը շահեցնել։

* * *

Ռուս „С. Петерб. Вѣд." լրագիրը դադարել է հրատարակվելուց, որովհետև լրագրի կապալառու պ. Բայմակովից առաջարկված հինգ խմբագիրներից ոչ մինը չը հաստատվեցաւ. իսկ գրաֆ Սալիաս արդէն հրաժարվեցաւ խմբագրութենից։

* * *

Մի տիկին գրում է մեզ Մոզդոկից որ այդ քաղաքում կանանց չուայլութիւնը աւելի և աւելի ընդարձակութիւն է ստանում և կանանց հասարակութեան մէջ ընդունվում են զանազան անվայել սովորութիւններ, ինչպէս՝ թղթախաղ, գլխուների նորաձևութիւն և մինչև անգամ ծխախոտ ծխելը. Նամակ գրող տիկինը վերաբերում է այս ամեն երևոյթները քաղաքիս կանանց անգործութեանը։

* * *

Յունիսի 7-ին պ. Զուբալովի տան մօտ, որտեղ Նորերումս հրդեհ կար, առաւօտեան ժամը 10-ին չորս մշակներ հող էին փորում մի հին շինութեան տակ. Յանկարծ պատը փուլ եկաւ. Չորս մշակներից երեքը կարողացան նոյն րոպէին կողմը քաշվել, իսկ մինը մնաց աւերակների տակ. Այլանդակված դիակը հանեցին աւերակների տակից։

* * *

Նիւթերի բազմութեան պատճառով ներկայ համարում չը կարողացանք մացնել պ. Մանդինեանի գրքի մասին քննութիւնը։

* * *

Մենք լսում ենք որ Մակար արքեպիսկոպոսը արգելել է Մուշեղ քահանայ Տէր-Գևոնդեանցին ժամանակաւորապէս քահանայագործութիւնը. «Մեղուն» հրատարակել է որ երբ թէ տէր հայրը դրդել է աշակերտներին, իսկ առաջնորդը կամեցել է կոնսիստորիայի մէջ ենթարկել նորան քննութեանը. Տէր Մուշեղը հրաժարվել է քննութեանը ենթարկվելուց, որպէս Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձու. իսկ սրբ. Մակարը այժմ նորան պատժելու համար զրկում է նորան քահանայի պաշտօնը վարելուց... Ինչ կապ կայ հոգաբարձուի և քահանայի գործունէութեան մէջ։

* * *

Մենք լսում ենք որ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական ժողովը ձայների բազմութեամբ (?) թոյլ է տուել պ. տեսուչ Մանդինեանին արձակուրդների ժամանակը անցկացնել ուսումնարանում, պահելով իր տեսչական ռոճիկը. Աշակերտներին՝ թէ որդեգիրներին և թէ երթևեկներին արձակել են, ուսումնարանը փակել են և այժմ տեսուչը արտասահման կերթայ ճանապարհորդելու.

* * *

Մեր բարեկամ և «Մշակի» աշխատակից պ. Յ. Մելիք-Յակոբեան (Րաֆֆի) երեկ ճանապարհ ընկաւ դէպի Պարսկաստան. Նա Թավրիզում հայոց լեզուի և պատմութեան վարժապետի տեղ է ստացել հայոց հոգևոր դպրոցում. Այնուամենայնիւ նա կը շարունակէ աշխատակցել «Մշակին»։

* * *

Մենք լսում ենք որ քահանայ տէր Մուշեղ Տէր-Ղևոնդեանց արձակված է և որպէս հոգաբարձու Ներսիսեան դպրոցի.... Այդ ինչ իրաւունքով. եթէ ժողովրդից ընտրած և կաթողիկոսից հաստատված մարդուն եպիսկոպոսը կարող է ինքնակամ կերպով արձակելու երբ կամենում է, մենք կարծում ենք որ դորանով նուազվում է հոգաբարձութեան իրաւունքը որովհետև նշանակութիւն այլ ևս չը պիտի ունենայ կանոնադրութիւնը. Ժողովրդից ընտրածին և կաթողիկոսից հաստատվածին առաջնորդը արձակել չէ կարող։

* * *

Լսում ենք իբր թէ քաղաքային վարչութեան անդամ և մի և նոյն ժամանակ քաղաքագլխի պաշտօնակատար պ. Էլիմիրզովը հրաժարական է տալիս իր պաշտօնից։

* * *

Վրաց «Դրօեբա» լրագիրը պատմում է, որ Նորերումս Մցխէթի վանքը ներկայացաւ մի մարդ, գիւղացի, խնդրելով որ թոյլ տուվի նրան գիշերվայ համար գնել եկեղեցում մի հանգուցեալ դագաղի մէջ. Երկար ժամանակ վանականը չէր համաձայնվում, բայց վերջը համաձայնվեցաւ. Առաւօտեան յայտնվեցաւ որ սա սուտ հանգուցեալ է եղել, որ ինքն անհետանալով, իր հետ տարաւ և մի քանի թանգագին երեղէններ եկեղեցու։

* * *

Ինչպէս յայտնած ենք՝ հաստատվեցաւ մինիստրութիւնից Թիֆլիսի փոխատու և խնայողական ընկերութիւնը, որի մէջ ամբողջ բաժինը նշանակված է 30 ռուբլ, իւրաքանչիւր ամիս 20 կոպէկ մոցնելու իրաւունքով. Մնացած մանրամասնը կանոնադրութեան, չեն զանազանվում օրինակելի կանոնադրութենից։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Հետևեալ լուրերը քաղում ենք „Մասիս" լրագրից: Պարսկական կառավարութիւնը մայրաքաղաքիս մէջ իրաւագիտութեան վարժարան մը բանալու որոշում ընելով՝ ձեռնհաս անձերէ յանձնաժողով մը կազմեց, որպէս զի յիշեալ վարժարանը կազմակերպեն։—Թուրքո-Պարսկական սահմանագլխոց ճշգրիւ որոշման համար կազմուած խառն յանձնաժողովը երկրորդ նիստ ունեցաւ: Մայրաքաղաքիս Պարսից դեսպան Միրզա Մօհսին խան աւ ներկայ էր այս նստին:—Կ. Պօլսի „Levant Herald" լրագրի խօսքին նայելով, դրօշմի նոր տուրքը միայն մայրաքաղաքի մէջ օրը 200 լիրա հասոյթ է տալիս տէրութեան գանձին:

ԱՆԳԼԻԱ

Մայիսի 31-ին անգլիական համայնքների ժողովը մերժեց Հարտինգտոնի առաջարկութիւնը, որ պարլամէնտի նստերում ներկայ չը գտնվի հասարակութիւնը և ընդունեց այդ հարցի առիթով Դիզրայէլից արած առաջարկութիւնը. Մինչև այժմ պարլամէնտի իւրաքանչիւր անդամի պահանջելովը, նախագահը կարող էր հեռացնել տալ հասարակութիւնը դահլիճից, իսկ այժմ նա կարող է այդ անել միայն ամբողջ ժողովի վճռով: Ֆրանսիական „Journal des Debats" լրագիրը ասում է որ հազիւ թէ անգլիական պարլամէնտը կուզենայ օգուտ քաղել այդ իրաւունքից, այնպէս որ հասարակութիւնը կարող է վստահութեամբ ներկայ գտնվել այժմ անգլիական համայնքների ժողովի նստերին, առանց երկիւղ քաշելու թէ հեռացրած կը լինի դահլիճից:

ԱՒՍՏՐՕ-ՈՒՆԳԱՐԻԱ

Նորերումս ունգարական Պէշտ քաղաքում կայացաւ ունգարական կանանց ընկերութեան ժողովը: Նախագահուհի էր բարոնէսա Վ...բէս: Նա բացեց նիստը մի ճառով որտեղ յայտնեց թէ՝ մի տեսակ աներևոյթ ոյժ, որ պահանջում է շատ ժամանակ, և կլանում է ահագին դրամական միջոցներ, տիրում է կանանց սեռի վրա: Այդ աներևոյթ, բռնակալ ոյժը մօդա է, նորաձևութիւնը, որին ոչ թէ միայն կուրօրէն հպատակելու իր պարտաւորութիւն է համարում իւրաքանչիւր կին, բայց և որին չը հպատակելու համար մի կին պատժվում է հասարակական կարծիքի արհամարհանքը իր վրա կրելով: Ով կանանցից կապստամբվի մօդայի բռնակալութեան դէմ, նորան կը հալածեն, նրա վրա արհամարհանքով մատով ցոյց կը տան: Տիկին Վ...բէս վերջացրեց իր ճառախօսութիւնը առաջարկելով հետևեալ վերանորոգութիւններ կանանց կեանքի մէջ՝ նախ և առաջ աշխատել հետևել հագուստների համեստութեան կողմից տղամարդկերին, ուք իրանց շորերի վերաբերութեամբ առ հասարակ չեն գործածում բաց, կամ աչքին ընկնող գոյներ, կապմել կանանց ընկերութիւն կամ դաշնակցութիւն նորաձևութեան և շռայլութեան դէմ, վերջապէս աշխատել տարածել կանանց մէջ լուսաւորութիւն, որովհետև նկատված է, թէ ճշմարիտ լուսաւորված, հիմնաւոր կրթութիւն ստացած կանայք չունեն հակումն դէպի արտաքին փայլունութիւն, դէպի աչքի ընկնող շռայլութիւն որին նշանակութիւն է տալիս միայն տգիտութիւնը կամ կիսակրթութիւնը:

ՖՐԱՆՍԻԱ

Մայիսի 17 (29) Ֆրանսիական հանրապետական կուսակցութիւնը մի նոր յաղթութիւն տարաւ ազգային ժողովի մէջ: Սահմանադրական օրէնքները քննելու պաշտօն ունեցող յանձնաժողովը որ 30 անդամներից է բաղկանում, ամենամեծ մասը միապետականներից, նորերումս ազգային ժողովի իրանց ուղղութեան համար մի աննպաստ քուէից հարկադրված, հրաժարականը տուին, իսկ նորա տեղ ընտրվեցաւ մի նոր յանձնաժողով 30 անդամներից, որոնց թւում 26 հանրապետական են: Այս տեսակ յաղթութենից յետոյ, ուրախացած հանրապետական կուսակցութիւնը ուզեց ցոյց տալ իր վեհանձնութիւն, ընտրելով մնացած չորս անդամներին միապետական կուսակցութենից, որ այդ վերջին ուղղութիւնն էլ իր ներկայացուցիչներ ունենար յանձնաժողովի մէջ: Աւելորդ է ասել որ այդ տեսակ յաղթութիւն հանրապետական կուսակցութեան կողմից մեծ զայրոյթ է պատճառել ֆրանսիական միապետական բանակի մէջ, որի երկու տարի շարունակ թափած ճիգն չը տուեց մի որ և է յաջող արդիւնք:

ՍՊԱՆԻԱ

Լրագիրները հաղորդում են որ Սպանիայում կրկին սկսում է շարժվել հանրապետական կուսակցութիւնը և նորերումս կալանաւորվեցան կառավարութեան հրամանով երկու զօրապետներ, ուք ուզում էին գաւառներում հանրապետական դրօշակը բարձրացնել:— Կուբա կղզին Անգլիայի միջամտութիւն է խնդրել որ այս վերջինը Սպանիայից պահանջէ կղզու մէջ սարկութեան վերցնելը և եթէ կարելի է կղզու անկախութեան ճանաչելը:

ԵԳԻՊՏՈՍ

Կահիրէից հաղորդում են անգլիական լրագիրներին որ պ. Լըսէպս, որ հրագործել է Սուէզի անցքը, այժմ բանախօսութիւններ է բացել զանազան պետութիւնների հետ Սուէզի անցքի պատճառով: Համազգային մասնաժողովից մշակված կանոնադրութեան զօրութեամբ եթէ տարեկան զուտ եկամուտը Սուէզի կանալից 30 միլիոն ֆրանկ գումարից աւելի կը լինի, այն ժամանակ տուրքի չափը որ վերցնվում է կանալի վրա իւրաքանչիւր անցկենող նաւեից ընկերութիւնը պիտի փոքրացնէ: Այժմ թէև մուտքը անցնում է 30 միլիոն ֆրանկ, բայց պ. Լըսէպս ապացուցանում է որ անկարելի է պակասեցնել նաւերից վերցնվող վարձի տարիֆը, որովհետև այս տարի անցքի վրա պէտք է մեծ ծախսեր անել՝ պէտք է մաքրվի և ընդարձակվի Սայիդի նաւահանգիստը, պիտի ընդարձակվի Տիմսախ լճակի մուտքը և այլն: Այդ աշխատութիւնների իրագործելը գնէ 30 միլիոն ֆրանկ նստելու է: Պ. Լըսէպս, յանձնել է իր որդուն Կ. Պօլսում սկսել եւրոպական պետութիւնների հետ այդ մասին բանախօսութիւնները:

ՆԱՄԱԿ ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳԻՑ

Յունիսի 4-ին

Կարդալով «Մշակի» մէջ յօդվածներ տորոնի վերաբերեալ հարցի մասին և ստանալով այդ մասին Կովկասի մի քանի տեղերից մասնաւոր նամակներ, ես կաչխատեմ լրագրով որքան հնար է մանրամասնաբար պատասխանել այդ բոլոր հարցերին. Առժամանակ թէև ես կարճ կերպով արդէն խօսեցայ այդ մասին պ. Րօզէի հետ, որ առաջ Բոնդըմի ասիստէնտ էր և մի և նոյն ժամանակ Հայդլբէրգի քիմիական ընկերութեան նախագահ էր, իսկ այժմ այստեղի համալսարանում տեխնիկական քիմիայի պրոֆէսոր է, բայց յոյս ունեմ աւելի էլ մանրամասնաբար նրա հետ այդ մասին խօսելու.

Առ ժամանակ կարող եմ հաղորդել հետևեալ տեղեկութիւնները. Էլզաս-Լօթարինգիա նահանգներում, որտեղ առաջ շատ տորոն էր ցանվում, այժմ բոլորովին գրեթէ ձեռք են վերցրել

Նրանից և այդ բոյսի տեղ ցանում են գ ա յ լ ո ւ կ (Houblon, Hopfen, хмель) որ պ. Բօզէի կարծիքով միակ բուսական նիւթ է որ կարող է մրցել արուեստական նիւթերի հետ, որովհետև բացի դառն նիւթեր (Bitterstoffe) իր մէջ պարունակելուց, ունի և էթերական իւղեր և խէժ (смола)։ Բօզէ խորհուրդ է տալիս որ Կովկասումն էլ այս բոյսը սկսեն ցանել, այնտեղ ուր առաջ տորոն էր։ Գայլուկը նոյնպէս հեշտութեամբ կարող է վաճառահանուել դէպի Ռուսիա, որտեղ նրան Գերմանիայիցն են ստանում։ Տորոնի վերաբերեալ թւանշանները Էլզաս-Լօթարինգիայում հետևեալներն են՝ ալիզարին հնարելուց առաջ ցանում էին 1200 Morgen, կամ մօտ $2\frac{1}{2}$ միլիօն քառակուսի մէտր, իսկ անցեալ տարի և այս տարի տորոնի ցանքերը այս երկու նահանգներում սահմանափակուել են մինչև 6000 քառակուսի մէտր միայն։ Պատճառը այն է, որ ա լ ի զ ա ր ի ն ը այժմ շատ աժան գնով է պատրաստւում և գոյնի տևողութեան կողմից կատարելութեան բարձր կէտի է հասել։

Յոյս ունեմ այդ մասին շուտով «Մշակին» մի աւելի մանրամասն յօդուած ուղարկել, որ միանգամայն պատասխան կը լինի, թէ մասնաւոր ստացած նամակների մէջ առաջարկուած հարցերին, թէ «Մշակի» մէջ տպուած, Ղուբայի նամակին։

Ա. Արծրունի

ՆԱՄԱԿ ՎԻՐՑԲՈՒՐԳԻՑ

Յունիսի 3-ին

«Մշակի» 17-րդ համարում կարդալով ձեր Թղթակցի, պ. Սլաքի, Ղուբայից գրած նամակը, և բարեբաղդաբար նոյն իսկ այդ օրը ներկայ գտնուելով քիմիկոսների ժողովում, պատմեցի տեխնոլոգիայի պրոֆ. Վ ա գ ն է ր ի ն Ղուբայի և Դերբենդի տորոնագործների անմխիթար դրութիւնը և հարցրի թէ արդեօք յոյս կայ, որ մի օր տորոնի գինը դարձեալ բարձրանայ։ Նորա պատասխանը շատ անմխիթարական էր. «Արդէն յայտնի է, ասաց նա, որ արուեստական ալիզարինը պատրաստւում է քարածուխից։ Ֆրանսիայում կան այդ ներկի համար 2 գործարաններ, Անգլիայում—3, իսկ Գերմանիայում—7։ Ռուսաստանը ստանում է իրեն հարկաւոր ներկը այդ գործարաններից. ուստի, աչքի առաջ ունենալով նաև ապագայում բացուելու այլ գործարանները, լաւ կը լինի տորոնի մշակութիւնը բոլորովին, թողուլ, որովհետև արդէն բոլորովին հաստատ է, թէ տորոնը երբէք կարողանալու չէ այսուհետև ալիզարինի հետ մրցել։ Այս ի հարկէ շատ ցաւալի ճշմարտութիւն է ձեր հայրենակիցների համար, բայց ինչ անենք—ասաց նա կարեկցաբար—գիտութեան յառաջադիմութեան դէմ ոչինչ արգելք կարելի չէ դնել....»

Առ այժմ այսչափ միայն կարողացայ յայտնել, եթէ ժամանակս ներէ, խոստանում եմ աւելի մանրամասն տեղեկութիւն տալ այդ մասին։

Մ. Պապեան

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

„Московск. Вѣд." լրագիրը հաղորդում է, որ Պերմ նահանգի Օխանի համայնքը աչքի առջև ունելով հոգևորականութեան ա ն ա պ ա հ ո վ ո ւ թ ե ա ն դ ր ո ւ թ ի ւ ն ը և սորանից պատճառած հոգևոր դասի թէ նիւթապէս, թէ բարոյապէս ծուխից կախուած դրութիւնը, վճռել է որ անհրաժեշտ է նշանակել ծուխի հաշւով ռոճիկ, այն է քահանաներին 500 մինչև մինչև 600 րուբլ տարեկան, տիրացուներին 180 մինչև 240 րուբլ, և մի և նոյն ժամանակ վերցնել մինչև այժմ եղած սովորութիւնը քահանաներին իւրաքանչիւր կատարած խորհրդի համար առանձին փող տալը։ Նոր տուրքը պիտի հաստատուի կառավարութիւնից և Օխանի համայնքը արդէն դիմել է խնդրագրով կառավարութեանը այդ իր վճիռը հաստատելու և հոգևորականութեան այժմեան կազմակերպութիւնը փոխելու համար։

***

Արևելագէտների ժողովը որ պէտք է այս տարի սեպտեմբեր ամսին հաւաքուէր Ս. Պետերբուրգում յետ ձգուեցաւ մինչև միւս տարի, նախապատրաստական պարապմունքներ աւարտած չը լինելու պատճառով։

***

Փ ա ր ի զ ի ց մեզ գրում են, որ ինչպէս լսւում է մօտ տասն և հինգ հայ ուսանողներ Լ ո ն դ ո ն ու մ ն են գտնւում և պարապում են՝ երկրագործութեամբ, իրաւաբանութեամբ և բժշկական գիտութեամբ։ Սոքա պարսկաստանցի, հնդկաստանցի և տաճկաստանցի հայեր են։ Մեր նամակագիրը յոյս ունի շուտով կազմել ամբողջ Եւրոպայի մէջ ցրուած հ ա յ-ո ւ ս ա ն ո ղ ն ե ր ի վիճակագրութիւնը և ուղարկել մեզ իր աշխատանքի հետևանքը։ Նոյն նամակագիրը հաղորդում է մեզ որ նորերումս մի տրապիզոնցի հայ երիտասարդ աւարտել է իր ուսման ընթացքը Գ ր ի ն ի օ ն ի երկրագործական բարձր դպրոցում և մտադիր է, ասում են շուտով վերադառնալ իր հայրենիքը։

***

Նորերումս յարուցուեցաւ Թ ի ֆ լ ի ս ի քաղաքային Դումայի մէջ Թիֆլիսի թատրոնի և պ. Թամամշօվի շինութեան հարցը և այդ վերջինի յարաբերութիւնը քաղաքի հետ։ Բայց Դուման վճռեց հրապարակապէս չը քննել այդ խնդիրը ձայնաւորների ընդհանուր ժողովում այլ ընտրեց իրանից մի մասնաժողով որ և պէտք է քննէ այս հարցը և պատրաստէ նրան Դումային ներկայացնելու համար։

***

Ուշադրութիւն ենք դարձնում այս համարում տպուող Ստրասբուրգից և Վիւրցբուրգից ստացած, տորոնի և ալիզարինի հարցի առիթով գրած նամակների վրայ։

***

Ընթերցողի ուշադրութիւնն ենք դարձնում ներկայ համարում տպուող Գիրք գիւղի հայոց հասարակութեան նշանաւոր վճռի վրայ, որի զօրութեամբ դպրոցը պէտք է պահպանուի մի կտոր հողի գիւղացիների անվարձ մշակութեամբ։

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

Յայտնվում է պատուելի վաճառականներին որ մեր գործարանը, որ պատրաստում է զանազան փրփրող խմիչքներ և զանազան մրգերից ԼԻՄՕՆԱԴՆԵՐ, երկար տարիներով ստացել է ընդհանուր յարգանք Նովօրոսիյսկի նահանգում և խնդրում ենք ուշադրութիւն դարձնել մեր գների վրա, որք անհամեմատ նուազ են Մոսկվայի գործարանների գներից և ձեռնտու են Կովկասեան առնողներին, թէ գնի, թէ ճանապարհի ծախսի կողմից։

Մի և նոյն ժամանակ մենք պէտք է նկատենք, որ մեր մրգերի ԼԻՄՕՆԱԴՆԵՐ, պատրաստած լինելով ամենայն եղանակով, չեն ենթարկվում որ և է փչանալուն թէ ճաշակի կողմից թէ գոյնի կողմից ամբողջ տարվայ ընթացքում և աւելի, որով տրվում է պ. պ. առնողներին մի միջոց ունենալ իրանց մօտ այդ զովացուցիչ խմիչքների բաւական մեծ պաշար, առանց երկիւղ կրելու որ փչանան։

Գները մրգերից շինած լիմօնադներին՝ Կեռասի, Վարդի, Մօրիի, Վանիլիի, Նարինջի, Տանձի և Ընանասի,—12 կօպ. մի կէս շամպայնանոց շիշի համար և 7 կօպ. մի բաժակ պարունակող շիշի համար.

Ըմանի համար վերցնվում է՝ առաջինի համար 7 կօպ., իսկ երկրորդի համար 5 կօպ.

Պատուէրներով խնդրում ենք դիմել մեր Փաբրիկա ՕԴԷՍՍԱՅԻ մէջ Կօբլէվսկի փողոցում, Վօրօնիչի տանը (*Одесса*. Коблевская улица, домъ Воронича) կամ պ. Կ. Ի. Տիսէնին Թիֆլիսում, որտեղ կարելի է ստանալ և մեր լիմօնադների օրինակներ։

2 (10)

Подвалъ „КВАРЕЛЬ" Вина

Тифлисъ. Дворцовая площадь, домъ Шабурова.

Կախեթու ամենալաւ գինին, Ջավչավաձէ իշխանների Կվարել գիւղից, զանազան տեսակի, գոյնի և թնդութեան ծախվում է Թիֆլիսում „ԿՎԱՐԷԼ" անվանված խանութում։

Խանութը ուղարկում է օտարաքաղաքացիներին իր գինին թէ երկաթուղիների գծերով, թէ հասարակ ճանապարհներով, որտեղ որ կան տրանսպօրտների գործակատարութիւնները։

Գները չափաւոր են։ 2 (5)

ПОЛУЧЕНО

и поступило въ продажу во всѣхъ книжныхъ магазинахъ сочиненіе:

„По вопросу о выпускѣ банковыхъ нотъ и о крупныхъ привилегированныхъ банкахъ, БАНКОВЫЙ АКТЪ РОБЕРТА ПИЛЯ 1844 ГОДА"—*П. Гамбарова*, Спб. 1875 г. *Цѣна*: 2 рубля. 5 (10)

EN VENTE

A la Rédaction du jonrnal arménien le „Mchak"

MANUEL DU CAPITALISTE

par Bonnet.

ՅՈՒՆԻՍԻ 12. Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ց Ո Յ Ց. ԹԻՖԼԻՍ. 1875.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (Յունիսի 11-ին)

	Ր.	Կ.
Ոսկին (պօլուիմպերիալ)	5	88
Բամբակ Երևանու	4	50
" Ամերիկայի սերմից	6	40
Բուրդը Թուշի	7	
Թարաքամի	3	80
Շաքարը ռսի (բրօցկու)	8	30
" միւս տեսակը	8	25
" զադրան, տրանզիտ	4	70
" մաքսը վճարած	7	75
Շաքարաւազը Ռսի	6	80
Ղահվա Լիվանի լաւը	17	—
" Մօկօ շատ լաւը	19	—
" Մարտինկօի ցածր	12	50
Ալիւրը Երևանի	1	—
Ալիւրը Գեանջու հասարակ	1	5
" Շորագեալու	1	20
Գարին	—	60
Մոմ	10	20
Փոխանակագիր Պօլսի	6	40
" Դավրէժի	4	42
Լօնդօնի կուրսը (Օդեսայի վերայ) 1 լիրան արժէ	7	22
Մարսէլ և Փարիզ 349 ֆր. արժէ	100	

ՀԵՌԱԳԻՐ

Քսան բառից կազմուած հեռագիրը աժէ՝

	Ր.	Կ.
Կովկասի և Անդրկովկասի գլխաւոր քաղաքները	1	
Նոր-Նախիջևան	1	
Մոսկվայ, Ս. Պետերբուրգ, Նիժնի-Նովգորոդ	2	
Աւստրիա	2	75
Անգլիա	3	75
Գերմանիա	2	63
Թիւրքիա	3	
Ֆրանսիա	3	50

ՆԱՒԵՐ

Օդէսայից Փօթի (ամառը) նաւը դուրս է գալիս հինգշաբթի օրերը ժամը 2-ին կէսօրից յետոյ։

Փօթիից Օդէսա կիրակի 6 ժամին կէս օրից յետոյ։

Օդէսաից Փօթի (ձմեռը) հինգշաբթի օրերը 3 ժամին։

Փօթիից Օդէսա հինգշաբթի օրերը առաւօտեան։

Փօթիից Կ. Պօլիս նաւը դուրս է գալիս երկուշաբթի առաւօտները։

Կ. Պօլսից Փօթի կիրակի առաւօտները։

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Թիֆլիսից մինչև Փօթի (ճանապարհորդների գնացքը) 8 ժամին 18 րօպէ առաւօտեան։ Մինչև Սուրամ (խառն գնացքը) երեկոյեան 8 ժամ. 17 րօպէ։

	առաւօտ.	երեկոյեան
Թիֆլիսից	8. 18	8. 17
Մցխէթ	9. 18	10. 48
Գօրի	11. 39	1. 43
Սուրամ	1. 52	4. 30
Քութայիս	7. 55	
Փօթի	11. 27	

	առաւօտ.
Փօթիից	7. 38
Քութայիս	10. 12
Սուրամ	4. 57
Գօրի	7. 23
Մցխէթ	9. 52
Թիֆլիս	10. 49

Թիֆլիս գալիս է ճանապարհորդների գնացքը երեկոյեան 10 ժամին 49 րօպէ։

Տեղերի գինը՝ Թիֆլիսից

	I կլաս.	II կլ.	III կլ.
Մցխէթ	90	68	38
Գօրի	3. 20	2. 40	1. 33
Սուրամ	5. 22	3. 92	2. 18
Քութայիս	9.	6. 75	3. 75
Փօթի	13. 1	9. 75	5. 42

ՓՕՍՏ

Ընդունում է

Ռուսաստան և Եւրոպա ամեն օր, բացի կիրակի։

Երկուշաբթի

Երևան (Ջուլֆ, Պարսկաստան) Օզուրգէթ, Ախալցխայ, Բէլի Կլիւչ, Բագուի և Գանձակի նահանգ (ծանր փօստ)։

Երեքշաբթի

Սև և Ազով ծովի ռուս նաւահանգիստներ (ձմեռը) Բագուի և Գանձակի նահանգներ (թեթև փօստ)։ Նուխի (Ցարսկի Կոլօդցի, Զաքաթալ, Սղնախ, Թէլաւ, Լագօդէխ) թեթև փօստ։

Չորեքշաբթի

Երևան, (Ջուլֆ, Ալէքսանդրապօլ, Նոր-Բայազեդ) Ջուգդիդ։

Հինգշաբթի

Սև և Միջերկրական ծովի տաճկաց նաւահանգիստներ։

Ուրբաթ

Երևան (Ջուլֆ, Պարսկաստան, Ալէքսանդրապօլ) Օզուրգէթ, Ախալցխա, Բէլի Կլիւչ, Սև և Ազով ծովի ռուս նաւահանգիստներ, (ամառը), Բագուի և Գանձակի նահանգները (թեթև փօստ)։

Շաբաթ

Նուխի, (Ցարսկ. Կոլօդ. Զաքաթ. Սղն., Թէլաւ). Փօթի-Թիֆլիսեան երկաթուղու կէտեր ամեն օր, բացի կիրակի։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

	կօպ.
Բաց նամակը աժէ	5
Ռուսաստան նամակը	10
Գերմանիա, Աւստրիա	10
Ֆրանսիա	13
Անգլիա	14
Շվէյցարիա	14
Թուրքիա (Կ. Պօլիս	20
Թիւրքիա (ցամաք)	20
Իտալիա	16
Ամէրիկա	28
Պարսկաստան	10
Հնդկաստան	70
Եգիպտոս	27

ՓՕՍՏԻ ԿԱՌՔԵՐ

Թիֆլիսից Վլադիկավկաս ամեն օր ամառը 6 ժամին կէս օրից յետոյ իսկ ձմեռը 4 ժամին։

Թիֆլիսից Պետիգօրսկ, Ստավրապօլ և Ռօստով հինգշաբթի և շաբաթ օրերը 6 ժամին առաւօտեան։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ (Յունիսի 3-ին)

Լօնդօն մի րուբլ աժէ $33\frac{1}{16}$ պէնս (փոխանակ 40 պէնս)։

Փարիզ մի րուբլ աժէ 3489 սանտիմ (փոխանակ 400 սանտիմ)։

Առաջին 5% փոխառութեան տոմսակ	$208\frac{3}{4}$
Երկրորդ	$203\frac{3}{4}$
5% բանկի տոմս. 1 շրջանի	$99\frac{1}{2}$
" " 2 "	$99\frac{1}{2}$
" " 3 "	—
5% րէնտա	$103\frac{1}{3}$
Ազով-Դօնի բանկի ակցիաներ	206
Օդէսայի Առևտր. բանկի ակցիաներ	215
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտի ընկերութ. օբլիգացիաներ	$92\frac{1}{2}$

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—Ստրասբուրգ. Ա. Ա. Շնորհակալութեամբ ստացանք յօդուածը. կը տպենք եկող համարում։

—Նօղայսկ. Մ. Զ. Ուղարկեցինք ձեզ «Մշակի» համարները։

—Եալտա. Յ. Տ. Ս. Ուղարկեցինք ձեզ «Մշակի» համարները յունվարի մինից։

—Լայպցիգ. Գ. Ք. Ձեր յօդուածները անշուշտ տպվելու են, փոքր ինչ ուշացրինք նրանց տպագրելը. ներեցէք։

Дозволено цензурою 11 Іюня 1875 г. Тифлисъ   Типографія Меликова.   Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ